

PAX

Vrede.
Wie
durft?

Magazine.

4 Winter 2016
www.paxvoorvrede.nl

ONVOLTOOIDE VREDE in COLOMBIA

Vruchtbaar vredeswerk
in hart van Afrika

Is de rechtvaardige oorlog
achterhaald?

Blijf geloven in wonderen

Wordt het ooit nog eens vrede? Die vraag bekruipt me maar al te vaak. Het was opmerkelijk nieuws dat het conflict tussen de Colombiaanse overheid en de rebellenbeweging FARC na ruim vijftig jaar ten einde was. Zou het dan toch mogelijk zijn om vrede te stichten? Ook als hele generaties opgegroeid zijn met oorlog? Dat biedt perspectief, ook voor andere conflicten.

Een vredesakkoord is nog geen vrede. Dat zeggen de deskundigen. De collega's van PAX weten: het echte en moeilijkste werk begint pas nadat het akkoord is gesloten. Dat is het moment waarop de inzet van PAX van levensbelang is. Het net herwonnen vertrouwen in elkaar moet niet beschaamd worden. PAX is vaak de bemiddelaar die de relaties tussen de partijen blijft onderhouden en ervoor zorgt dat ze ondanks incidenten met elkaar in dialoog blijven. Het lukt niet altijd, en een akkoord kan na een paar maanden al weer uiteenvallen, zoals in Zuid-Soedan. Soms zijn er zo ontzettend veel partijen van buitenaf bij betrokken, zoals in Syrië, dat het steeds moeilijker wordt om ooit een akkoord te sluiten. Soms, zoals de strijd tegen ISIS in Mosul laat zien, ontstaan er de meest onwaarschijnlijke bondgenootschappen. Dan waarschuwt PAX al die partijen om vooruit te kijken en maatregelen te nemen, zodat er niet na een paar maanden een reden tot nieuw conflict blijkt. Vredeswerk is lange termijn werk.

Toch moeten we blijven geloven in wonderen. Want dat is het iedere keer weer als getraumatiseerde mensen elkaar in de ogen durven kijken. Ook in eigen land. Het is goed om het positieve te benoemen. Dat blijkt. PAX reikt samen met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten ieder jaar een vredesprijs uit. Dit jaar ontving een gemeente in de Filipijnen de prijs. De vele Ambassades van Vrede verdienen ook een prijs. Blijf geloven in wonderen, dan wordt het ooit nog eens vrede. Een gezegende Kerst en een goed begin van het nieuwe jaar gewenst. ♦

Helma Maas

We zijn benieuwd naar jouw reactie op PAX Magazine. Stuur een mail naar: PAXmagazine@paxvoorvrede.nl

INHOUD

6

KOEIEN EN KALASJNIKOV'S

Programmameider Sara Ketelaar van PAX praat over tien jaar werken met nomaden in het grensgebied van Zuid-Soedan, Oeganda en Kenia.

8

50STE VREDESWEEK: VREDE VERBINDT

Met een daverend 'Manifest' in de Stadsschouwburg in Amsterdam werd de vijftigste Vredesweek afgerond. Nieuwe mensen sloten zich aan bij de vredesbeweging. Vrede verbindt op allerlei plekken.

Colofon

PAX Magazine Nummer 4 / Winter 2016
PAX staat voor vrede. Samen met mensen in conflictgebieden en kritische burgers in Nederland werken wij aan een menswaardige en vreedzame samenleving, overal in de wereld.
PAX Magazine verschijnt elk kwartaal en wordt toegezonden aan donateurs, sympathisanten en andere geïnteresseerden.
Redactie Suzanne van den Eynden, André van der Vlugt, Frederique Kram, Sabita Ribai, Annemariëke Hollanders en Helma Maas-van der Vaart (eindredactie).
Productie Global Village Media, Amsterdam
Aan dit nummer werkten mee Dion van den Berg, Arend van Dam, Anne Hertman, Sara Ketelaar, Jannie Kuik, Nathalie Nijs, Joris van de Sandt, Harmen Sas.
Fotografie o.a. Gerald Bermúdez, Mariska van den Brink, Elske van Gorkum, Gerard Henninger, Bob Karhof, Lize Kraan, Chantalle Laurent en PAX-archief.
Beeldbewerking Frans Rappange - Scanvisie
Basisvormgeving Het IJzeren Gordijn, Amsterdam
Vormgeving René Mohrmann, Amsterdam
Drukkerij Grafiservices, Utrecht
ISSN 2352-300X

PAX

Godebaldkwartier 74
 3511 DZ Utrecht
 Postbus 19318
 3501 DH Utrecht
 Tel : 030 - 233 33 46
 Fax: 030 - 236 81 99
PAXmagazine@paxvoorvrede.nl
www.paxvoorvrede.nl
 IBAN: NL03TRIO 0390 5150 00

PAX Magazine is beschikbaar in braille en gesproken vorm voor mensen met een leesbeperking bij de Christelijke Bibliotheek voor blinden en Slechtzienden.

10

COLOMBIA: EEN ONVOUWTOOIDE VREDE

President Santos van Colombia won de Nobelprijs voor de vrede, maar is het nu ook vrede en wat heeft PAX tot nu toe bijgedragen?

13

DE KWESTIE

Lucien van Ijere en Fernando Enns geven hun mening over de rechtvaardige oorlog.

14

VERRAAD

Een meditatie uitgesproken door PAX programmameider Israël en Palestina Jannie Kuik over aantijgingen van verraad en blijven geloven in de menselijkheid van de ander.

COLUMN

Muurmetselaar en bruggenbouwer

De verschijning van Trump op het wereldtoneel is ronduit zorgwekkend. Een onberekenbare en zelfzuchtige Amerikaanse president kan de wereld nog onvoorspelbaarder en daardoor nog onveiliger en gewelddadiger maken.

Volgens het mensbeeld van Trump bestaat de samenleving uit winnaars en verliezers. En alleen winnaars verdienen respect. Er zijn mensen die erbij horen. En alle anderen moeten worden buitengesloten. Volgens het wereldbeeld van Trump is de internationale politiek een jungle, waar alles draait om macht en eigenbelang. Wie niet over een 'killer' mentaliteit beschikt, verliest alles. Het heeft iets tragisch dat Trump uitgerekend gekozen is met steun van mensen die zichzelf als verliezers beschouwen. Mensen die zich buitengesloten voelen door een politieke elite en een rijke klasse, waartoe Trump zelf ook behoort. En het heeft iets onheilspellends dat Trump zulke hartelijke felicitaties kreeg van dictators die over een bewezen killersmentaliteit beschikken. Kort voor de verkiezing van Trump sprak ik met bisschop Paride Taban uit Zuid-Soedan. Volgens zijn mensbeeld bestaat de samenleving uit mensen die zonder uitzondering recht hebben op een menswaardig bestaan. Hij omarmt de mensen die alles verloren hebben en buitengesloten zijn. Volgens het wereldbeeld van Taban is er maar één belang en dat is het gedeelde belang. Wie niet over een empathische houding beschikt, verliest de ander uit het oog. En dan verlies je uiteindelijk ook jezelf. Het heeft iets tragisch dat Taban, die zich als geen ander heeft ingespannen voor vrede, nu omringd is door gewapend geweld. Het nieuwe land Zuid-Soedan wordt onder zijn ogen afgebroken door een politiek elite die zich laat leiden door macht en eigenbelang. En het heeft iets onheilspellends dat de internationale gemeenschap zo onverschillig en onmachtig toekijkt hoe Zuid-Soedan steeds verder wegzinkt in geweld. Op de vraag 'Wat staat ons te doen?' heeft bisschop Paride Taban een antwoord dat even eenvoudig als uitdagend is: "Stay with the people". Blijf bij de mensen. Machthebbers die op hun killersmentaliteit vertrouwen zullen verdwijnen. Wat blijft zijn de mensen. En het is bij deze mensen waar alle veranderingen beginnen. Trump is een muurmetselaar, Taban een bruggenbouwer. Trump laat zich leiden door macht en belang, Taban door mensen en hoop. We leven in een donkere wereld. Maar onder de mensen verschijnt er altijd weer licht. Licht dat we aan elkaar mogen doorgeven en de duisternis zal verdrijven. ♦

Jan Grutters, algemeen directeur van PAX

VN onderhandelt over kernwapenverbod

De wereld is een belangrijke stap dichterbij een verbod op de gevaarlijkste massavernietigingswapens: kernwapens. Eind oktober besloten de Verenigde Naties met overweldigende meerderheid van 123 landen om in 2017 te gaan onderhandelen over een internationaal kernwapenverbod. Een historische doorbraak waar PAX zich jarenlang sterk voor heeft gemaakt. "Een verbod op kernwapens is de meest belofterijke stap op weg naar een kernwapenvrije wereld", zegt algemeen directeur Jan Gruiters. "De kernwapenstaten zijn hun verplichtingen tot nucleaire ontwapening tot nu toe onvoldoende nagekomen. Nog steeds ondervinden mensen de verschrikkelijke gevolgen van de kernbommen op Hiroshima en Nagasaki en de ruim 2000 kernproeven die kernwapenstaten hebben uitgevoerd. Tegelijkertijd wordt steeds vaker openlijk met kernwapens bedreigd. Een wereldwijd, juridisch bindend verdrag dat kernwapens verbiedt, verhoogt de drempel om deze massavernietigingswapens ooit weer in te zetten."

Nederland onthoudt zich van stemming

De Nederlandse delegatie heeft zich onthouden van stemming. Gruiters: "Het is zeker positief dat Nederland de resolutie niet keihard afwijst, zoals de andere NAVO-lidstaten. Maar wel negeert de regering een uitdrukkelijke wens van de Tweede Kamer. Kort voor de stemmingen riep de Tweede Kamer minister Koenders op om vóór de resolutie te stemmen."

Overlevenden

Voorafgaand aan de gang naar de VN bracht PAX een groep overlevenden van de nucleaire aanval op de Japanse steden Hiroshima en Nagasaki in contact met minister Koenders en diverse Nederlandse parlementariërs. Ruim 6000 mensen deden daarnaast mee met een actie van PAX. Zij stuurden een mail naar minister Koenders met het dringende verzoek vóór de resolutie te stemmen.

Street Art for Peace

De durf die PAX uitdraagt in het vredeswerk vind je bij uitstek terug bij graffiti artiesten. Hun werk is een kunstvorm die bijna altijd opduikt bij conflict en onderdrukking. Vaak is het de laatste uitingsmogelijkheid, soms is er levensgevaar voor de makers. In het volgende PAX nummer meer aandacht hier voor.

Banken maken afspraken over mensenrechten

PAX, Amnesty International en Oxfam Novib hebben met een aantal banken, de Nederlandse overheid en vakbonden afspraken gemaakt die moeten leiden tot het voorkomen of beëindigen van mensenrechtenschendingen door bedrijven waaraan banken leningen verstrekken. Het gaat vooral om investeringen in gevoelige sectoren, zoals de palmolie-, mijnbouw- en wapensector. Aan de afspraken in dit 'bankenconvenant' hebben onder meer ABN Amro, ING en Rabobank zich gecommitteerd.

Rorate

Mag hemelse dauw het land verfrissen
En wolken de wereld in een regen van recht zetten.

Wees niet boos God, let niet op onze fouten.
Zie de stad die ons heilig was, is verlaten,
Syrië een woestijn geworden, Aleppo een stad van de dood.
En verlaten is Uw huis waar ouderen tot U baden.

We deden verkeerd en voelen ons vies.
Als bladeren zijn we gevallen
En onze fouten hebben ons meegesleurd als in een storm.
Wij kunnen U niet vinden onder de druk van ons verleden.

Zie Heer, de ellende van ons mensen
En stuur Hem die u dacht te sturen,
Het Godslam, uit de steen der eenzaamheid,
Naar de berg van uw genade
Om het juk van onze gevangenschap weg te nemen.

Houd vol mensen, de redding komt er aan.
Waarom door leed verteerd worden,
en in de greep zijn van verdriet?
Ik zal je redden, wees niet bang!
Ik ben immers jouw God en Heer,
De Heilige van Jakobs nageslacht.
Ik kom je redden!

Mag hemelse dauw het land verfrissen
En het gerechtigheid regenen uit de wolken.

Antoine de Haan geestelijk verzorger

Vredesprijs uitgereikt aan Kauswagan

In oktober is in de Colombiaanse hoofdstad Bogota de 'UCLG City of Bogota Peace Prize' uitgereikt, een prijs ingesteld op initiatief van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de provincie Barcelona, de stad Bogota en PAX. Dion van den Berg van PAX onderstreepte in zijn toespraak het belang van gemeentelijke initiatieven voor processen van vredesopbouw. De Filipijnse gemeente Kauswagan kreeg de prijs voor zijn project 'From Arms to Farms', waarbij voormalig rebellen hun wapens inleveren en een nieuwe start maken in de organische landbouw. De prijs is mede mogelijk gemaakt dankzij een bijdrage van het fonds. De burgemeester van Kauswagan komt in mei naar Nederland om meer te vertellen over zijn vredesproject. Het is de bedoeling dat de gemeentelijke vredesprijs elke drie jaar wordt uitgereikt.

Ijttekens op de rug van een strijder geven aan hoeveel vijanden hij gedood heeft.
Foto: Mariska van den Brink

Tien jaar werken met nomaden in het grensgebied

KOEIEN EN KALASJNIKOV'S

Door André van der Vlugt

Krijger met Kalasjnikov.
Foto: Mariska van den Brink

Na tien jaar werken met nomaden in het grensgebied van Zuid-Soedan, Oeganda en Kenia, is het tijd voor een terugblik. Het geweld lijkt door het vredeswerk van PAX en partnerorganisaties afgenomen. Het door PAX opgezette vredesnetwerk werpt zijn vruchten af.

"Het eerste beeld dat me te binnen schiet is dat we voor het eerst sport inzetten bij de verzoeningspogingen tussen vijandige groepen in het grensgebied. We haalden jonge

krijgers van verschillende etnische groepen bij elkaar voor een vredesdialog en lieten ze voetballen - als fysieke uitlaatklep om de ergste spanning van het bij elkaar zijn te ontladen.

Terwijl ze aan het voetballen waren, werden ze onder schot gehouden door vijandige krijgers van een andere etnische groep. Die richtten hun Kalasjnikov's letterlijk richting het voetbalveld. Die jonge mannen bleven gewoon door voetballen, dat was het moment dat we er achter kwamen dat sport als middel wel eens ingezet kon worden om jonge krijgers nader tot elkaar te brengen." Aan het woord is Sara Ketelaar, als programmaleider al tien jaar verantwoordelijk voor het vredeswerk van PAX met partners in het grensgebied van Zuid-Soedan, Oeganda en Kenia. In dat gebied is veediefstal een constante bron van conflict. De rovers zijn jonge krijgers die bij andere etnische groepen koeien stelen. Door de toevoer van steeds zwaardere wapens kan zo'n conflict snel escaleren tot geweld tussen hele gemeenschappen met veel dodelijke slachtoffers, waaronder vrouwen en kinderen.

Machocultuur

"Uit ons onderzoek bleek dat vee niet alleen wordt geroofd om een bruidsschat te financieren, er zit ook een recreatief element in. Een machocultuur, waarin je als jonge krijger geacht wordt een held te zijn. Krijgers worden vaak toegezongen en aangemoedigd door de vrouwen in de gemeenschap als ze op rooftocht gaan om zoveel mogelijk koeien mee terug te brengen. We hebben sport ingezet als middel in dit grensoverschrijdende vredesprogramma. Enkel sport inzetten in een conflictgebied kan natuurlijk niet. Het is onderdeel van ons vredesprogramma. Dat bestaat uit veel meer: we brengen vijandige groepen bij elkaar die lijnrecht tegenover elkaar staan om conflicten tussen gemeenschappen te voorkomen. We werken aan meer contact en samenwerking tussen traditionele lokale leiders enerzijds en de overheden, leger en politie anderzijds. En we bouwen aan een lokaal grensoverschrijdend vredesnetwerk. Daarin werken we met jonge krijgers in de verschillende 'kraals' in het grensgebied die informatie

verzamelen rond conflicten en mensenrechtenschendingen. Ze geven dat door aan de plaatselijke organisaties waarmee PAX werkt. Deze analyseren die informatie en geven een advies hoe te handelen om conflicten te voorkomen of niet te laten escaleren."

Lijk op stuk

"We hebben een systeem opgezet waarbij we heel vroeg signalen opvangen over mogelijke conflicten. Dan hoor je: 'die partij komt de grens over, die partij heeft daar geroofd, daar waren zoveel doden, de overheid is afwezig of reageert niet'. Op zo'n moment worden partijen die tegenover elkaar staan over drie landsgrenzen heen bij elkaar geroepen. Wat goed werkt, is het gestolen vee weer bij de rechtmatige eigenaar bezorgen. Als de roof over de grens plaatsvindt, praten lokale partners met leger en politie. In Zuid-Soedan is dat wat moeilijker dan in Oeganda en Kenia.

Sara op bezoek in het grensgebied.

Er moet bewijs zijn om te weten wie er zijn vermoord, hoeveel vee er is gestolen, wie compensatie verdient. Dan is het cruciaal dat ons vredesnetwerk op alle niveaus voorwerk heeft gedaan en kan aantonen wat er precies is gebeurd."

Rust en stabiliteit

Het grensoverschrijdende vredesprogramma bestaat nu tien jaar. Dat geeft aan dat werken aan vrede een kwestie is van lange adem en niet ophoudt bij landsgrenzen. De succesvolle methode heeft aan de Oegandese en Keniaanse kant van de grens rust en stabiliteit gebracht. Op de grens van Oeganda en Zuid-Soedan is er een maandelijkse markt waar verschillende groepen, clans en voormalige vijanden samen komen. Dat was vroeger ondenkbaar geweest. "Maar", zegt Ketelaar, "ik zie kansen voor dit programma om nog verder uit te breiden. Met name in Zuid-Soedan. De gewelddadige burgeroorlog die daar woedt, hangt voor een deel samen met conflicten tussen gemeenschappen waar jonge krijgers en hun vee een belangrijke rol in spelen. Er moet meer aandacht komen voor deze grote groepen gewapende jongeren in de buitengebieden van Zuid-Soedan. Krijgers die geen perspectief hebben op een betere toekomst wil ik betrekken bij goed doordachte vredesprogramma's die aansluiten op de lokale cultuur. Ik zeg zelf vaak: 'Ik ben strijdbaar als er sprake is van onrecht'. Het werk van PAX en onze partners is nog lang niet klaar!" ♦

IRIS WAS ERBIJ
50STE VREDESWEEK

RASHID MATHEY
van Allah's Huis voor
Moslims uit Enschede

"Ik loop mee met de Walk of Peace, want onze moskee wil een huis van vrede zijn. Iedereen is welkom in onze moskee, in ons midden."

MASOUD RAHAE
Ambassadeur van Vrede in Nijmegen

"Zoals een boom zon nodig heeft om te groeien, zo heeft een mens vrede nodig om mens te zijn."

JASMIJN VAN HOIESTEIJN student

"Ik vind het verrassend hoe inhoud en plezier samen kunnen komen op Manifeest. Ik heb een lezing over vrede bijgewoond en nu zin om te dansen."

ABUNA SAMUËL DOGAN
Syrisch-Orthodoxe Priester

"Het is oorlog in het Midden-Oosten en wij kunnen het hier voelen. Toch zijn wij hier in vrede met elkaar. Maar met onze lange geschiedenis van vervolging zijn er ook angsten. Door deze bezorgdheid heen zoeken wij elkaar op vandaag. En ons huis is vandaag open voor jullie allemaal. U allen bent welkom."

BURGEMEESTER LUCAS BOŠIUS
van Amersfoort
tijdens de Colletour

"Jonge mensen, je bent maar twee handdrukken weg van de wereldleiders. De oplossing is dichterbij dan je denkt."

ANS DE ROOIJ
Ambassade van Vrede Nuenen

"De wereldmarkt in Nuenen was een hartverwarmend feest waar vierhonderd tot vijfhonderd bezoekers op af zijn gekomen. Als je hier niet geweest bent, heb je echt iets gemist!"

YASMIN HAÏDAR
Vrouwen voor Vrede Enschede

"Ik deel Jacobsschelpen uit aan de deelnemers van de Walk of Peace als teken van "samen onderweg-zijn". De Jacobsschelp is van oudsher een symbool voor de pelgrim, de reiziger, die op weg gaat om op zoek te gaan naar wat voor hem of haar heilig, onopgeefbaar en waardevol is in het leven."

JIMMY JANSEN woordkunstenaar tijdens Manifeest

"Morgen zal er vrede zijn. Zal de rust terugkeren. Zal je wereld weer een schoolplein zijn. En kun je veilig leren."

Vredesweek: vrede verbindt

Met een wandeling langs kerk, moskee en synagoge vatte de opening van de Vredesweek direct een gevoel samen dat velen delen: er is verbinding mogelijk. Maar op veel plekken in Nederland is verbinding maken met de ander nog steeds niet zo vanzelfsprekend. Met een daverend Manifeest in de Stadsschouwburg in Amsterdam werd de vijftigste Vredesweek afgerond. Nieuwe mensen sloten zich aan bij de vredesbeweging.

COLOMBIA: EEN ONVOLTOOIDE VREDE

Door André van der Vlugt

'Historisch', 'Een knieval voor de FARC', 'Behalve een einde aan de openlijke oorlog verandert er weinig', 'Een einde aan het langstlopende conflict ooit in Latijns-Amerika'. Uitspraken over het vredesakkoord dat in september van dit jaar werd ondertekend door de Colombiaanse regering en de FARC. President Santos won er de Nobelprijs voor de vrede mee.

De Nobelprijs leek de bekroning van het oplossen van een ruim vijftig jaar durende burgeroorlog. Tot verrassing van velen stemde de Colombiaanse bevolking in een volksreferendum met een kleine meerderheid tegen het vredesakkoord. Dit zei aartsbisschop Darío de Jesús Monsalva Meija van Cali daar later over: "We moeten de strijd tussen het 'ja' en het 'nee' ook binnen de kerk overwinnen. Er is door de kerk een onduidelijke boodschap uitgezonden, vanwege thema's als sekselijkheid en seksuele geaardheid die in het vredesakkoord voorkomen. Veel katholieken hebben niet gestemd, omdat de bisschoppen verdeeld waren. Maar ten aanzien van het conflict kan je niet neutraal zijn; het mag gewoon niet langer voortduren."

Er waren ook praktische redenen op het gebied van veiligheid waardoor het vredesakkoord in het referendum sneuvelde. Zo zegt zakenman in land- en tuinbouwproducten Henry Acosta,

die eerder heeft geprobeerd te bemiddelen tussen de regering en de FARC: "Een arme boer uit de afgelegen streek Casanare vertelde mij dat hij 'nee' had gestemd, omdat hij bang is dat als de FARC uit zijn gebied wegtrekt, het leger onvoldoende zal doen om hem te beschermen tegen nieuwe paramilitaire illegale gewapende groepen en criminele bendes." Voor een verbeterd vredesakkoord is wel politieke wil voorhanden. Zo zegt Alonso Tobón, voorzitter van de linkse 'Regenboogpartij' Alianza Social Independiente: "We zijn met president Santos gaan praten over onze ideeën over een verbeterd vredesakkoord. We zijn bereid aanpassingen te accepteren, mits het akkoord over slachtoffers en gerechtigheid gaat en de ruggengraat van het vredesakkoord in essentie behouden blijft."

Tussen twee vuren

PAX is al veel jaren actief voor vrede in Colombia. Daarin is vooral de campagne tegen

FARC Strijders in het oerwoud wachten op in werking treding van het vredesakkoord. Foto: Gerald Bermúdez

"Door conflictbemiddelaars op te leiden willen we burgers in afgelegen gebied een betere toegang tot rechtspraak geven."

bloedkolen zichtbaar, maar PAX is ook op andere gebieden actief. Zoals in het departement Meta, een regio die in zekere zin model staat voor heel Colombia. Het is een gebied zo groot als half Nederland en er spelen enorme economische belangen. Er zijn niet alleen rijke landbouwgronden, goed voor de teelt van coca en palmolieplantages, maar sinds enkele jaren wordt er ook steeds meer olie gevonden en worden er nieuwe mijnconcessies afgegeven. Het landschappelijk bijzondere gebied heeft daarnaast ook nog een grote aantrekkingskracht voor ecotoerisme.

In de recente geschiedenis is de bevolking van alle kanten belaagd. Tot 2002 ging het gebukt onder het juk van de FARC, de laatste vier jaar was het een gedemilitariseerd gebied tijdens

eerdere vredesonderhandelingen met de overheid. Toen die mislukten werd de aanval op de FARC frontaal ingezet en werden de inwoners geregeld door de regering getraakteerd op een bommentapijt. De bevolking kreeg het verwijt dat ze allemaal aanhangers van de FARC waren, met als gevolg opnieuw terreur, nu van paramilitaire groepen. PAX legt zich toe op het bijstaan van de slachtoffers die tussen twee vuren zitten.

Conflictbemiddelaars

Vier jaar lang heeft PAX hier, in overleg met het ministerie van Justitie, honderden conflictbemiddelaars opgeleid, afkomstig uit de gemeenschappen zelf. Een conflict over een ongewenste zwangerschap, een erfenis, een

FARC bijeenkomst in september in Meta. Foto: Gerald Bermúdez

Even ontspannen in het oerwoud. Foto: Gerald Bermúdez

burenruzie of een geschil over een stuk land loopt hier snel uit de hand. Als gevolg van de oorlog wemelt het van de wapens. De conflictbemiddelaars werken vanuit buurtsteunpunten. De bemiddelaars brengen partijen bij elkaar, sussen ruzies, brengen woede tot rede en zoeken naar oplossingen. Joris van de Sandt, programmaleider bij PAX: "Met de langdurige oorlog is het sociale weefsel van de plaatselijke samenleving helemaal uit elkaar gescheurd. Door conflictbemiddelaars op te leiden proberen we de burgers in dit afgelegen gebied een betere toegang tot rechtspraak te geven. De bemiddelaars zorgen zo dat kleine conflicten niet tot grootschalig geweld leiden. We doen dat juist hier, waar het justitieapparaat afwezig is en veel maatschappelijke organisaties niet willen komen omdat het er zo gevaarlijk is."

Genoegdoening

Ook in de zuidelijker gelegen regio Cauca staat PAX mensen bij die geteisterd worden door geweld van zowel de FARC als paramilitairen. PAX steunt hen door waarheidsvinding, het vinden van genoegdoening en bij rechtszaken. Daarnaast leidt PAX ook hier mensen op om te bemiddelen in plaatselijke conflicten. Er wonen grote groepen Indianen en Afro-Colombianen, de laatste afstammelingen van slaven. Beide groepen claimen collectief landbezit. Door een steeds nijpender landtekort komen zij regelmatig in conflict met elkaar en met boeren aan de buitengrenzen van hun gebied. Het vredesakkoord voorziet in compensatiemogelijkheden voor leed en verlies van bezit. Van de Sandt verwacht dat juist die onderdelen van het akkoord die gaan over de compensatie van slachtoffers en maatregelen ter voorkoming van nieuw geweld, behouden zullen blijven. "De weerzin tegen de FARC was sterker dan gedacht. Ironisch genoeg was dat het grootst in de relatief veilige stedelijke gebieden, die al lange tijd niet met oorlogsgeweld te maken hebben gehad. Veel mensen vonden dat de FARC er te gemakkelijk af zou komen."

Complete vrede

Van de Sandt: "Een lichtpuntje bij de negatieve uitslag van het referendum over het vredesakkoord is het feit dat de regering nu eindelijk ook begonnen is met onderhandeling met die andere, kleinere rebellenbeweging, de ELN. PAX heeft samen met aartsbisschop Darío Monsalve lang geijverd voor toenadering tussen deze groep en de Colombiaanse overheid. De ELN heeft altijd uitgedragen zich zorgen te maken over de gevaren van grootschalige economische projecten zoals mijnbouwprojecten en stuwdammen voor de burgerbevolking."

Aartsbisschop Darío Monsalve: "De onderhandelingen met de ELN geven de verdere gesprekken met de FARC geloofwaardigheid. Het geeft zicht op een 'complete vrede'. Als de regering zou stoppen met praten met de FARC, is ze voor de ELN niet geloofwaardig meer."

Derde partijen

Het is zelden voorgekomen dat een vredesakkoord aandacht schonk aan de rol van ongewapende 'derde partijen' in het conflict. Dat zijn de politici die hebben geheuld met gewelddadige groepen, zakenmensen die van geweld hebben geprofiteerd en bedrijven die paramilitairen hebben betaald om met geweld hun belangen te behartigen. Dat laatste ging soms gepaard met grootschalige schendingen van mensenrechten. Van de Sandt: "Als dit onderdeel van het vredesakkoord behouden blijft, gaat een vredesbureaus die betrokkenen ter verantwoording roepen. Dat is een heel moderne manier van bijdragen aan gerechtigheid in de overgang van oorlog naar vrede. We hopen dat de meest flagrante zaken bij dat vredesbureaus zullen worden behandeld. Daarnaast blijft ook echte verzoening van groot belang. Zonder een goede balans tussen gerechtigheid en verzoening blijft een duurzame vrede uit." ♦

DE RECHTVAARDIGE OORLOG IS ACHTERHAALD

Door Suzanne van den Eynden

Fernando Enns

Theoloog verbonden aan de Vrije Universiteit Amsterdam

J A

Zelden stond de vredestheologie voor een grotere uitdaging dan vandaag. De wereld wordt aan alle kanten bedreigd en de optie 'militair ingrijpen' lijkt vanzelfsprekender dan ooit. Na de aanslagen van 9/11 is het begrip 'War on Terror' gemeengoed geworden. De hoop op een nieuwe wereldorde, die was ontstaan na het beëindigen van de Koude Oorlog, verdampte. Opnieuw stelde de wereld haar vertrouwen in gewelddadig ingrijpen. De nieuwe conflicten mogen zich dan hullen in de vermomming van de strijd tussen fundamentalisten en de vrijheidslievenden, het gaat nog steeds om macht en om de toegang tot natuurlijke hulpbronnen. Het vanzelfsprekende antwoord lijkt opnieuw militair ingrijpen te zijn, terwijl inmiddels duidelijk is geworden dat dat geweld enkel nieuw geweld oproept.

'Schaamlap voor vergroten eigen macht'

De oorlogsretoriek dreigt te winnen. We worden geconfronteerd met grote menselijke drama's. Denk aan de 40.000 Yezidi's in Irak die met een wrede dood werden bedreigd. Ons wordt voorgehouden dat we slechts kunnen kiezen uit militair ingrijpen en 'niets doen'. We laten ons vangen in de retoriek van de rechtvaardige oorlog: militair ingrijpen is gerechtvaardigd als laatste redmiddel. En dat terwijl de aloude criteria van 'een gerechtvaardigde reden' om de oorlog te beginnen en proportionele en 'gerechtvaardigde' middelen niet eens meer worden nageleefd. De theorie van de 'rechtvaardige oorlog' is niet enkel achterhaald, ze is bovendien gedegeneerd tot een schaamlap voor het vergroten van de eigen macht en invloedssfeer. Ze staat symbool voor de politieke onwil om te werken aan rechtvaardige vrede. De kerken zouden het voortouw moeten nemen in het ontwikkelen en uitbouwen van een theologisch onderbouwde en politiek aanvaardbare theorie van de rechtvaardige vrede, met een breed oecumenisch draagvlak. Alleen zo kunnen de kerken tot een antwoord komen op het wereldwijd oplaaierende geweld, waarin vrede, gerechtigheid en recht het streven zijn en uiteindelijk de oorlog niet meer zal zijn.

Lucien van Ijere

Theoloog en filosoof verbonden aan de Universiteit van Utrecht

NEE

Het idee dat er ooit geen oorlog meer zal zijn is mooi, maar totaal onrealistisch. Conflict, sterker nog het uit de hand doen lopen van conflicten, behoort helaas tot onze geschiedenis, ons heden en tot onze toekomst. Deal with it! Staten voeren gewelddadige conflicten doorgaans uit eigenbelang. Vaak ook in naam van vrede en veiligheid, maar eigenbelang staat voorop. Je kunt van staten geen altruïsme verwachten. Zolang er staten en groepen bestaan hebben we grondige reflecties nodig op oorlog en geweld.

'Burger niet alleen slachtoffer ook medeplichtig'

Zeker, het gaat niet om deze staten, maar om de burgers die in toenemende mate het slachtoffer worden van troebele conflicten in fragiele staten. Die geen toekomst hebben, omdat sociale infrastructuur ontbreekt. Burgers zijn niet alleen slachtoffer, maar worden vaak ook medeplichtig, omdat ze worden meegesleurd in een burgeroorlog. Omdat ze voor zichzelf en hun familie moeten zorgen. Omdat ze zichzelf en hun familie moeten beschermen of wraak willen nemen. Soms worden ze dader uit eigenbelang. De theorie van de rechtvaardige oorlog stelt grenzen aan het eigenbelang van een conflict. Staten gebruiken graag de retoriek van deze theorie ('wij worden aangevallen'; 'wij vechten voor vrede en vrijheid'; 'wij ontzien burgers') om hun economisch eigenbelang te verdoezelen en steun te kweken, maar daarmee misbruiken zij de theorie. Wat we nodig hebben is om de vragen van deze theorie constructief te doordenken: Is het rechtvaardig om een dictator te doden?; worden burgers ontzien?; wordt een veel groter geweld voorkomen? Zeker, geweld roept geweld op. Oorlogen worden gevoerd in naam van vrede, veiligheid of gerechtigheid. Juist daarom zijn deze vragen die aan de theorie van de rechtvaardige oorlog ten grondslag liggen, van groot belang om zin en onzin van geweld te blijven doordenken tegenover het eigenbelang van staten en groepen.

Wat vind jij? [@PAXvoorvrede](#)
of reageer naar PAXmagazine@paxvoorvrede.nl

Israëli's en Palestijnen van de Parents Circle. Foto: Johannes Odé

Verraad

Door Jannie Ruik

De meeste mensen die in Israël wonen hebben geen last van de bezetting. Ze wonen in een hoog ontwikkeld land, dat het economisch goed doet. Een groot aantal mensen dat in Israël woont, profiteert juist van de bezetting en verdient er aan. Veel Israëli's staan onverschillig over wat er gebeurt met de Palestijnen in de bezette gebieden.

Zo'n houding houd je alleen vol als je alle schuld en verantwoordelijkheid voor de situatie bij de ander, bij de vijand legt en jezelf superieur acht. Jij wilt vrede, de ander niet! Jouw leger is het meest ethische leger ter wereld. Dus als er dan in de Gaza-oorlog veel Palestijnse burgerslachtoffers vallen, hebben ze dat aan zichzelf en aan hun eigen machthebbers te wijten. Een ieder die gedood wordt, is een vijand en heeft het aan zichzelf te danken. En omdat die vijand uit is op jou en alles wat jou dierbaar is, moet je hem met alle mogelijke middelen onder de duim houden en de afstand zo groot mogelijk maken. 'Wij' tegenover 'zij'.

Buitengesloten

De Palestijnen die in Israël wonen horen niet bij die 'wij'. Dus worden 'zij' buitengesloten. De buitenwereld die ook Israël verantwoordelijk houdt voor geweld en bezetting begrijpt er niets van en is zeer waarschijnlijk antisemitisch. Maar het ergst zijn verraders in het eigen kamp. De vredesactivisten, onze Israëli's partners dus. Die worden gesteund door het buitenland. Ze moeten gestopt en

mond dood gemaakt worden. Wat doe je als vredesactivist in zo'n situatie? Aanpassen? Opgeven? Het Peace NGO Forum, partner van PAX, kiest er voor om de verbinding in de eigen samenleving te blijven zoeken en de dialoog te blijven voeren. Zonder verbitterd te raken of zich zelf op de borst te kloppen.

Contact is overgave

En aan Palestijnse kant? Onze partners, die contact houden met de Israëli'sche vredesactivisten, hebben het moeilijk. Je gaat niet om met de vijand, je kunt van hem niets verwachten. Contact is overgave. Contact is verraad aan al die mensen die in de Israëli'sche gevangenschappen zitten. Verraad aan al die jonge Palestijnen die uit wanhoop, gewapend met een mes Israëli's aanvallen en dus gedood worden. Verraad aan de martelaren die gevallen zijn in de lange strijd. Dus worden Palestijnse vredesactivisten aangevallen, fysiek en verbaal.

Opgeven is geen optie

Bijeenkomsten van Israëli'sche en Palestijnse activisten worden met geweld verstoord, zaaleigenaren die onderdak bieden, worden bedreigd. Er zijn nachtelijke dreigtelefoontjes. En nu dreigt onder druk van de ontwikkelingen in beide samenlevingen ook de laatste gezamenlijke vergaderplek in West-Jerusalem weg te vallen. Wat doe je dan als Palestijnse vredesactivist? Je blijft verbinding zoeken en je zoekt bescherming. Je blijft uitleggen dat vrede alleen met de vijand kan worden gesloten. Want opgeven en aanpassen is geen optie.

Verbinding zoeken, vastgelegde grenzen blijven overschrijden, de hoop op verandering niet opgeven en blijven geloven in de menselijkheid van de ander: dat is de basis onder vredeswerk, waar dan ook. ♦

Schenken via het testament: belangrijk voor het vredeswerk

"PAX is een organisatie waarmee ik me altijd verbonden heb gevoeld. Ik vind het een mooie gedachte dat ik PAX via mijn testament ook in de toekomst kan steunen."

Judith Olij, oud-medewerker PAX

Ook het afgelopen jaar steunden enkele donateurs PAX met een nalatenschap. Deze bijzondere giften zijn heel belangrijk voor de voortgang van het werk van de vredesorganisatie. Algemeen directeur Jan Gruiters: "Ons vredeswerk kent een lange geschiedenis. Via de Pax Christi voettochten voor vrede na de Tweede Wereldoorlog en de vreedzame demonstraties tegen de kruisraketten in de jaren tachtig, tot de vele activiteiten rond de Vredesweek en de Internationale Dag van de Vrede nu. Persoonlijke betrokkenheid en inspiratie vormen de kern van ons vredeswerk. Daarbij leunen we sterk op onze actieve, trouwe achterban. Samen vormen wij het hart van de vredesbeweging. Het maakt mij steeds weer trots dat onze donateurs en vrijwilligers zich zo betrokken voelen en ons werk zo in hun hart hebben gesloten dat ze dat ook via het testament willen uiten. Deze bijdragen zijn essentieel voor ons werk. Het helpt PAX om een sterke organisatie te blijven. Vroeger, nu en ook in de toekomst. Dat motiveert ons om door te gaan met ons vredeswerk."

Mocht u meer vragen hebben, dan beantwoordt onze nalatenschapsspecialist Sabita Ribai die graag in een persoonlijk gesprek bij PAX in Utrecht, of bij u thuis.

Voor het bestellen van de brochure over nalatenschappen kunt u de [bijgesloten antwoordkaart](#) van dit magazine gebruiken.

Ik steun PAX

Door Helma Maas

Naam: Jeanet Terwisscha van Scheltinga

Leeftijd: 49 jaar

Woont in: Amsterdam

Betrokken bij PAX: sinds mijn 7e

Hoe ben je bij PAX betrokken geraakt?

Ik ging met mijn vader mee naar het PAX kantoor, hij zat in het bestuur van Pax Christi. Mijn vader zag ik vaak met oom Herman en tante Jeanne, die aan de wieg stonden van PAX. Ik ben vernoemd naar mijn peettante Jeanne. PAX ademde voor mij als kind een sfeer van gezelligheid. In mijn herinnering speelden we op de trappen van het kantoor en werd er goed gegeten en gedronken.

Waarom steun je PAX nu?

Ik vind dat er meer respect moet komen voor elkaar. Het is een rotzooi in de wereld. Ik heb zelf een zoon van vijftien en ik vind dat alle kinderen een veilige plek op deze wereld moeten hebben. Dat ze naar school kunnen gaan en kunnen spelen. Ik ben van mening dat PAX daar nog steeds een bijdrage aan kan leveren.

Ben je zelf actief voor vrede?

Ik zit nu even in een vervelende leefsituatie, maar als ik mezelf dan vergelijk met mensen die huis en haard hebben moeten opgeven vanwege de oorlog, dan denk ik: 'Ik mag niet klagen'. Ik zou graag de hulpverlening in willen om nieuwkomers in Nederland te helpen bij die hele papierwinkel die op je af komt.

Wat verwacht je van het werk van PAX in de toekomst?

Ik hoop dat PAX meer kan doen in Nederland, zodat mensen meer respect tonen voor elkaar. Die hele Zwarte Pieten discussie, dat zou toch niet nodig moeten zijn. Van huis uit ken ik geen racisme. Zoals mijn vader en mijn peettante zich met hart en ziel hebben ingezet voor PAX, zo hoop ik dat PAX op haar beurt zich met hart en ziel meer op kinderen gaat richten. Meer aandacht voor waarden als empathie. Dan kunnen alle kinderen hun droom waarmaken.

Op reis met...

Harmen Sas

Paspoort

Naam: Harmen Sas

Leeftijd: 39

Burg.staat: getrouwd, dochter van 4 en zoon van 2

Nationaliteit: Nederlands

Geboorteplaats: Rotterdam

Woonplaats: Diemen

Gewoond in: Rotterdam, Roosendaal, Zeewolde, Diemen, Toronto (Canada) en Osnabrück (Duitsland)

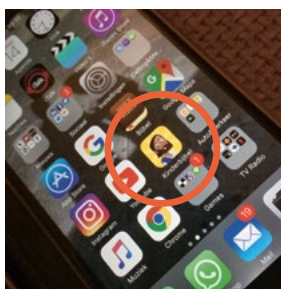
Reist met: Koffer en laptopas

Neemt altijd mee: Computer en iPod

Onafscheidelijke reisgenoot: Bijbel

Het was zijn eerste reis voor PAX naar de 'brousse' - om in de woorden van de auteur Ijeve Joris te blijven - van Oost-Congo. PAX heeft daar sinds begin 2016 een kantoor in het provinciestadje Bunia. Als project controller ondersteunt Harmen Sas de lokale Congolese staf met financiële zaken.

Harmen: "Ik heb onze collega Alice Lembo wegwijs gemaakt in de manier waarop PAX financiële rapportages wil hebben. Ik was van Amsterdam naar Entebbe in Oeganda gevlogen. Vanaf Entebbe met een kleiner vliegtuig, waar maar tien mensen in kunnen, verder naar Bunia. Daar moest de piloot op zicht landen, dat was best wel moeilijk, want in de regentijd zijn er veel wolken. In Bunia zelf deed ik alles lopend. Het was maar tien minuten lopen naar het kantoor. Op zich wel handig, want er zijn geen straatlantaarns in Bunia, dus donker is ook echt aardedonker."

Harmen: "Ik heb Alice ook getraind in de manier waarop zij de eerste controle moet doen op partnerorganisaties waarmee we werken. Ik leg altijd uit aan mensen dat PAX geen eigen geld heeft. Wij krijgen geld van lezers van PAX Magazine die ons steunen, soms ook geld van de Nederlandse overheid of van andere fondsen. Het is niet óns geld. Wij moeten kunnen verantwoorden hoe we dat geld

aan vrede besteden. Dat is een gezamenlijke verantwoordelijkheid die een hoge morele standaard vraagt van ons allemaal. Ik heb ook diverse partnerorganisaties bezocht. Ik vraag wat ze doen om corruptie en fraude tegen te gaan, welk boekhoudsysteem ze gebruiken en hoe zij de verantwoording doen naar andere donoren. Het is goed om elkaar eens echt te zien en een paar dagen met elkaar op te trekken. Ik stel altijd de lastige vragen en nu weten de mensen ook waarom. Dat vergroot het begrip tussen ons. Het was ook fijn om mijn collega's eens in hun thuissituatie te ontmoeten." ♦

Door Helma Maas

